

מגילת רות ויום מתן תורה

מדוע קוראים את מגילת רות בחג השבועות?

טעמים רבים נאמרו כתשובה לשאלה זו. במאמר זה נעמוד על נקודה אחת במגילת רות, המבליטה את הקשר בין המגילה ליום מתן תורה.

השיבה לכיוון ארץ יהודה

לאחר שמתו אלימלך ושני בניו, מחליטה נעמי לשוב לארץ ישראל. שתי כלותיה מלוות אותה, ובאמצע הדרך פונה אליהן נעמי ואומרת: "לִכְנֹה שְׁבִנָּה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה... לָמָּה תִּלְכְּנָה עִמִּי הַעוֹד לִי בָנִים בְּמַעֲי וְהָיוּ לָכֶם לְאֶנְשִׁים..." (רות א, ח-יא).

נעמי קראה להן בשם ההיגיון להתבונן על העתיד המצפה בבתיהן, במואב, במקום ללכת עם אישה זקנה וגלמודה, שעתידה אינו נראה באופק. זה הוא קולו של השכל הישר, הוא מצייר את המציאות כמות שהיא. בפרט שנעמי אמרה דברים אמיתיים והגיוניים, שמתקבלים אצל כל בר דעת בעל שכל ישר.

שתי הכלות האוהבות שומעות את אותן מילים היוצאות מפיה, ולמרות זאת כל אחת מהן מגיבה באופן שונה. "וַתִּשָּׁנָה קוֹלָן וַתִּבְכְּ וַתֵּלֶךְ עוֹד וַתִּשָּׂק עֲרָפָה לְחַמוֹתָהּ וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ" (פסוק יד). השאלה המתבקשת: כיצד יתכן שמאותם דברים ששמעו שתיהן, הן הגיעו לשתי מסקנות הפוכות וכה נוגדיות?

במבט ראשון נדמה שערפה היא השומעת בקול חמותה ופועלת בהתאם לבקשתה, ואילו רות מחליטה על דעת עצמה, ונוהגת בניגוד לבקשת החמות. אולם רבותינו מאירים את עינינו ואומרים שההתנהלות היתה שונה. כדברי חז"ל: "שם האחת ערפה", שהפכה עורף לחמותה. 'ושם השנית רות', שראתה בדברי חמותה" (רות רבה ב, ט).

שְׁבִנָּה בְּנֵי לֶכֶן

נעמי, תוך כדי דברי ה"דחיה", פעמיים פונה לשתי כלותיה ואומרת "שְׁבִנָּה בְּנֵי" (פס' יא, יב). במילה אימהית זו שיצאה ממעמקי ליבה טמונה קריאה נסתרת מצידה, שהלא אמא לא דוחה מעליה את בנותיה.

רבי יוסף ליפוביץ, מבכירי תלמידיו של ה"סבא" מסלבדקא מבאר בביאורו 'נחלת יוסף' למגילת רות, שהצליל הענוג שרעד בדברי נעמי, הגיעה רק לאוזניה של רות. הוא לא הגיע לאוזני ערפה, ששמעה את דברי נעמי רק באוזן החיצונית. היא לא שמעה אותה באוזן הפנימית, "אוזן הנפש". היתה חסרה בנפשה של ערפה הנימה הדקה, שדברי נעמי יכלו להרעידה.

הצדק וההיגיון עמדו לצידה של ערפה, שהחליטה בהתאם לכלל "חייך קודמים". עם זאת גישה מבטאת את ה"בינוניות". ערפה לא יכלה להעפיל אל פסגת ההר, כוח זה התגלה רק אצל רות, כפי שכתוב "ורות דבקה בה". דרכה של רות היתה דרך היחידים, שלא ניתן לדרוש מכל אדם. הכוח שהחזיק אותה הוא כוח הדבקות, שאינה שואלת עצה מפי ההיגיון, אלא פועלת על פי דרך האמת.

קבלת התורה – דבקות באמת

טעמים רבים נאמרו לשאלה שהצגנו בראשית המאמר, מדוע קוראים את מגילת רות בחג השבועות. ביום זה נולד, וכעבור שבעים שנים נפטר דוד המלך ע"ה, הנין של רות.

הסבר נוסף, מגילה זו מבטאת את מידת החסד, שבה ניחן עם ישראל, כדברי חז"ל (יבמות עט ע"א): "שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים". היא מגילה שכל מהותה הוא חסד, כמו התורה עצמה, שתחילתה וסופה חסד וניתנת ביום חשוב זה.

אבל נדמה שהנימוק החזק טמון בחיבור שבין יום ייחודי זה למגילת רות. הוא נעוץ בשורש המעשה המיוחד של רות, שנהגה כפי שעשו בני ישראל ביום מתן תורה: לדבוק באמת וללכת אחריה. בניגוד לאומות העולם, שבדקו ושאלו "מה כתוב בה", על שאלת הקב"ה: האם רוצים אתם לקבל את התורה, השיבו בני ישראל לאלתר "נעשה ונשמע".

לקבל את התורה משמעותה ויתורים רבים, לא הכל מותר. גילוי היכולת הנפשית לדחות את החישובים הגשמיים מפני מה שחשוב באמת, להתעלם מ"הרווח" המידי, תוך העדפת הערך הרוחני הפנימי. בזכות מידת האמת שבה, זכתה רות להיקרא "אימה של מלכות". מלכות בית דוד יצאה ממנה, כביטוי לתקווה לגאולת העתיד, כמהות התורה שניתנה לנו בסיני בחג השבועות.

לתגובות – office@shaalti.co.il

להזמנת ההרצאה 'שבת חלום', בנייד – 052-9453811

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.